

4. Капітан Л. Етнокультурний розвиток Закарпаття у контексті радянізації краю, 1944- 1964рр. / Лариса Іванівна Капітан. - К.:Видавництво «Варта», 2013.- 583 с.
5. Ткаченко Л. О. Динаміка етнічного складу населення Закарпаття / Л. О. Ткаченко // Народна творчість та етнографія. - 1974. - № 1. - С. 65-68.

МІСЦЕ І РОЛЬ УКРАЇНИ НА АРЕНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Хойнацька Л.М.,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

навчально-наукового інституту права та психології Національної академії

внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

У війні Німеччини проти СРСР територія України розглядалася нацистськими завойовниками як найважливіший геостратегічний плацдарм і як невичерпна продовольчо-сировинна база. Маючи обмежені запаси багатьох видів цінної стратегічної сировини, Німеччина не могла розраховувати на перемогу у світовій війні без максимального використання сировинних і виробничих ресурсів окупованих країн.

Військовий план нападу на СРСР - план «Барбаросса» мав економічний розділ під назвою «Ольденбург», основні ідеї якого ще на початку війни були деталізовані у «Директивах з керівництва економікою у щойно окупованих східних областях». Пріоритет української промисловості в стратегічному плані третього райху базувався на висновках аналітико-економічних служб Німеччини щодо провідного місця України в загальносоюзному балансі у вугільновидобувній, важкій, металургійно-прокатній галузях важкої індустрії, які забезпечили б територіальне потенційне підґрунтя для стабілізації окупаційного режиму.

Гітлер та його стратеги, розраховували провести німецькі війська через південну частину України до бакинського нафтового району. Далі - здійснити стрибок на Близький Схід, подолати Британську імперію та здобути, нарешті, світове панування. Відповідно до цих намірів «фюрер» зосередив на українському рубежі найдобріше угруповання німецької армії.

Як центральний плацдарм театру воєнних дій Україна привертала до себе особливу увагу вищого командування як Німеччини, так і СРСР. Залежність воюючих сторін від українського економічного, сировинного потенціалу, людських ресурсів зумовила вкрай безкомпромісний, гранично запеклий характер бойових дій на території республіки.

Саме тут відбулися такі багатомасштабні операції 1941 р., як перша танкова битва у районі Луцьк - Броди - Рівне, Київська і Одеська оборонні операції. Радянські війська зуміли цими, хоч загалом і невдалими операціями, зірвати бездоганно продуманий план «Бліцкриг». Серед населення розгорнулися патріотичні рухи на допомогу діючій армії. У прифронтових районах створювалися формування народного ополчення, винищувальні батальйони для боротьби з ворожою агентурою тощо.

Дедалі зросло значення українського воєнно-стратегічного чинника після Курської битви. На території республіки відбувалися найбільші наступальні операції 1943 - 1944 рр.: Донбаська і Нікополь-Криворізька, битва за Дніпро, Київська, Кримська, Корсунь-Шевченківська, Львівсько-Сандомирська, Карпатсько-Ужгородська.

На території України відбулася майже половина стратегічних операцій, проведених на радянсько-нацистському фронті. В одній оборонній, 11 стратегічних і 23 фронтових наступальних операціях, проведених за січень 1943 - жовтень 1944 р. тут загинуло й було поранено 3,5 млн воїнів Червоної армії. Середньодобові безповоротні втрати становили близько 10 тис. чоловік [1, с. 139].

Українська територія з огляду на її стратегічне значення майже всю війну була місцем найбільшої концентрації військ та озброєння воюючих сторін. У боях за Україну у 1943 - 1944 р. з обох сторін брали участь понад 6 млн чоловік, 85 тис. гармат і мінометів, 11 тис. танків, самохідних артилерійських установок та штурмових гармат, 10 500 літаків [2, с. 117].

В українській компанії брали участь шість фронтів - 1-й, 2-й, 3-й, 4-й Українські, 1 -й і 2-й Білоруські, Чорноморський флот, три військові флотилії. Червона армія спиралась на потужну східну тилову воєнно-промислову базу, у створенні якої взяла участь і Україна, поповнивши її устаткуванням 550

евакуйованих промислових підприємств та найкращими інженерно-технічними і робочими кадрами.

Дії регулярних військ поєднувалися зі збройною партизанською боротьбою, що активно поширилася з кінці 1942 р. На заході республіки десятки тисяч українців влилися в Українську повстанську армію, місцеві загони якої нерідко чинили опір окупантам.

Активна участь українського народу в антигітлерівській коаліції, його великі людські жертви - близько 9 млн осіб, колосальні матеріальні збитки сприяли поглибленню національної свідомості, висвітлили розуміння його місця серед інших народів, а відтак активізували процес поступового реального наповнення державницького потенціалу України, формування її соборності, виходу на світову арену, зміцнення престижу республіки [3, с. 666, 667]. Як неформальний член антигітлерівської коаліції Україна стала однією з країн- фундаторів Організації Об'єднаних Націй, а її представник Д. З. Мануїльський очолив 1-й Комітет ООН.

Головним обвинувачувачем від Радянського Союзу на Нюрнберзькому процесі був прокурор України Р. Руденко, а відомий юрист І. Нікітченко представляв СРСР у Міжнародному військовому трибуналі цього процесу.

Останню крапку в Другій світовій війні поставив воєначальник, дипломат, українець К. М. Дерев'янка, який 2 вересня 1945 р. від імені СРСР на борту американського лінкора «Міссурі» в Токійській затоці підписав Акт капітуляції Японії.

Будучи активним учасником Другої світової війни український народ мужньо боровся і переміг. Попри всі неймовірні труднощі та перешкоди він зберігся як етнос, утвердив власні гідність і авторитет, посів належне місце серед інших націй світу.

Список використаних джерел:

1. Великая Отечественная война без грифа секретности. Книга потерь. Новейшее справочное издание. - М.: Вече, 2009.
2. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939 - 1945 рр.) / М. В. Коваль. - К.: Вид. дім «Альтернативи», 1999. - 336 с.
3. Втрати людські України в Другій світовій війні // Енциклопедія історії України: В 10 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. - Т.1: А - В. - К.: Наук. думка, 2003. - 688 с.